ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ MARCO DARMON της 23ης Ιανουαρίου 1986 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 76 του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73) σύμφωνα με το οποίο:

« το δικαίωμα οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων που οφείλονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 73 ή 74 αναστέλλεται, αν λόγω της ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας οφείλονται επίσης οικογενειακές παροχές ή επιδόματα δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας. »

Κατ' ουσία ζητείται, όπως και στην υπόθεση Salzano που εκδικάστηκε στις 13 Νοεμβρίου 1984, να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της κοινοτικής αυτής διάταξης περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως και, ειδικότερα, αν — και σε ποια έκταση — πρέπει να καταβάλλονται οικογενειακά επιδόματα από το κράτος μέλος στο οποίο απασχολείται ένας εργαζόμενος που είναι υπήκοος άλλου κράτους μέλους για τα τέκνα του τα οποία ζουν στο κράτος μέλος καταγωγής, όταν η σύζυγός του ασκεί στο κράτος αυτό επαγγελματική δραστηριότητα.

2. Ο Antonio Ferraioli, ο οποίος έχει την ιταλική ιθαγένεια, εργάζεται ως μισθωτός από το 1961 στα Deutsche Bundespost (Γερμανικά Ομοσπονδιακά Ταχυδρομεία). Τα τελευταία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Bundeskindergeldgesetz (ομοσπονδιακού νόμου περί οικογενειακών επιδομάτων), όπως συμπληρώθηκαν από το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71, του κατέβαλαν οικογενειακά επιδόματα για τα τρία τέκνα του που ζουν στην Ιταλία μαζί με τη μητέρα τους.

Όταν η διοίκηση των καθών πληροφορήθηκε ότι η σύζυγος του προσφεύγοντος εργαζόταν ως μισθωτή στην Ιταλία, έπαυσε από την 1η Μαΐου 1979 να του καταβάλλει οικογενειακά επιδόματα. Στη συνέχεια, τα Deutsche Bundespost αναθεώρησαν μερικώς την απόφασή τους: έχοντας υπόψη ότι το δικαίωμα επί των ιταλικών επιδομάτων παύει να υφίσταται μετά τη συμπλήρωση του 16ου έτους, άρχισαν να καταβάλλουν εκ νέου γερμανικά επιδόματα για τα δύο τέκνα του Ferraioli που είχαν συμπληρώσει αυτό το όριο ηλικίας. Εντούτοις, για το ένα από αυτά, ηλικίας 15 ετών κατά τον κρίσιμο χρόνο, η καταβολή του επιδόματος διακόπηκε από την 1η Μαΐου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1979, ενώ για τον Βενιαμίν της οικογένειας, ηλικίας 10 ετών, η αναστολή του επιδόματος εξακολουθεί να ισχύει.

Ο Antonio Ferraioli, μετά την απόρριψη διοικητικής ενστάσεώς του, προσέφυγε στο Sozialgericht του Μονάχου, ζητώντας να αρχίσουν πάλι να του καταβάλλονται, για τα δύο μικρότερα τέκνα του, τα οικογενειακά επιδόματα η καταβολή των οποίων είχε ανασταλεί ή διακοπεί μετά την 1η Μαΐου για ποσό ίσο προς τη διαφορά μεταξύ των γερμανικών και των ιταλικών επιδομάτων.

Τελικά, η διαφορά στην κύρια δίκη, μετά την απόρριψη από το Bayerisches Landessozialgericht της έφεσης των Γερμανικών Ταχυδρομείων κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με την οποία είχε γίνει πλήρως δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος, ήχθη ενώπιον του Bundessozialgericht, το οποίο υπέβαλε τα εξής τρία προδικαστικά ερωτήματα:

* Μετάφραση από τα γαλλικά.

« 1) Καλύπτει το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και τις περιπτώσεις στις οποίες οι οικογενειακές παροχές ή επιδόματα, η καταβολή των οποίων εξαρτάται από την ύπαρξη απασχόλησης, δεν καταβάλλονται στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν τα μέλη της οικογένειας σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού, για το λόγο και μόνο ότι ο γονέας που τα δικαιούται δεν τα ζήτησε;

2) Το δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών που οφείλονται στον ένα γονέα στο κράτος της απασχόλησης σύμφωνα με το άρθρο 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 αναστέλλεται κατά το άρθρο 76 του κανονισμού πλήρως ή μόνο κατά ποσό ίσο προς το ύψος των οικογενειακών παροχών που οφείλονται στο κράτος κατοικίας των άλλων μελών της οικογένειας λόγω της επαγγελματικής δραστηριότητας του άλλου γονέα;

3) Το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 πρέπει να εφαρμοστεί κατά τρόπο που να οδηγεί σε πλήρη αναστολή του δικαιώματος ακόμη και όταν κατά το εθνικό δίκαιο (εν προκειμένω τον ομοσπονδιακό νόμο περί οικογενειακών επιδομάτων) σε περίπτωση σωρεύσεως με δικαίωμα επί ομοειδούς αλλοδαπής οικογενειακής παροχής ο δικαιούχος γονέας εξακολουθεί να έχει δικαίωμα επί του ποσού της διαφοράς; »

3. Σχετικά με το πρώτο ερώτημα δεν θα χρειαστεί να μακρηγορήσω, εφόσον το πρόβλημα που θέτει έχει επιλυθεί από το Δικαστήριο στην υπόθεση Salzano.

Πράγματι, όσον αφορά το ζήτημα των προϋποθέσεων υπό τις οποίες τα οικογενειακά επιδόματα που καταβάλλονται από το κράτος μέλος της κατοικίας πρέπει, προκειμένου να δικαιολογηθεί η αναστολή των ομοειδών επιδομάτων που καταβάλλονται στο κράτος μέλος της απασχόλησης, να θεωρηθεί ότι « οφείλονται » κατά την έννοια του άρθρου 76 του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71, το Δικαστήριο, ακολουθώντας στο σημείο αυτό τις προτάσεις μου, αποφάνθηκε ότι:

« δεν επέρχεται αναστολή του δικαιώματος επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71 στη χώρα απασχολήσεως του ενός γονέα, όταν ο άλλος γονέας κατοικεί με τα τέκνα σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα στη χώρα αυτή, δεν λαμβάνει όμως οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα, επειδή δεν συντρέχουν *όλες* οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού για να χορηγηθούν *πραγματικά* οι εν λόγω παροχές » (11η σκέψη, η υπογράμμιση είναι δική μου).

Όπως διευκρινίζεται στο σκεπτικό της απόφασης αυτής, ως προϋποθέσεις νοούνται τόσο οι ουσιαστικές όσο και οι τυπικές προϋποθέσεις που επιβάλλονται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους της κατοικίας (191/83, Salzano, 7η έως 10η σκέψη). Με άλλα λόγια, στην περίπτωση που από τη σύζυγο του Ferraioli δεν έχει υποβληθεί καμιά αίτηση, περίπτωση που εξετάζει το Bundessozialgericht στο πρώτο του προδικαστικό ερώτημα, δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ρήτρας περί μη σωρεύσεως την οποία περιέχει το άρθρο 76.

Είναι αλήθεια ότι η ερμηνεία αυτή οδηγεί κατ' ανάγκη στο να αναγνωρίζεται στους συζύγους μια ευχέρεια επιλογής ως προς τη νομοθεσία που θα εφαρμοστεί για τη χορήγηση των επιδομάτων. Όπως έχω ήδη επισημάνει στις προτάσεις μου στην υπόθεση Salzano, η λύση αυτή δεν πρέπει να μας ξαφνιάζει. Στις τότε παρατηρήσεις μου μπορεί να προστεθεί ότι, όπως προκύπτει αναμφιβόλως από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 76 κατ' ουδένα τρόπο μεταθέτει στο κράτος μέλος της κατοικίας την αποκλειστική επιβάρυνση με τα οικογενειακά

επιδόματα, αλλά στοχεύει αποκλειστικά, όπως θα τονίσω πιο κάτω, στο να αποφεύγεται κάθε αδικαιολόγητος πλουτισμός που θα μπορούσε να προέλθει από τη διασπορά της οικογένειας του διακινούμενου εργαζομένου σε διάφορα κράτη. Θα ήθελα άλλωστε να τονίσω ότι θα ήταν τουλάχιστον παράδοξο να στερεί η κοινοτική αυτή διάταξη από τους συζύγους την ίση μεταχείριση που τους αναγνωρίζει σχετικά το εσωτερικό δίκαιο των ενδιαφερομένων κρατών μελών, εξαιτίας του γεγονότος και μόνο ότι ο ένας από αυτούς, αφού επέστρεψε στη χώρα της καταγωγής του μαζί με τα τέκνα του, ασκεί εκεί επαγγελματική δραστηριότητα.

4. Το δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το γερμανικό ανώτατο δικαστήριο δεν αντιμετωπίστηκε στην απόφαση Salzano, εφόσον το παραπέμπον δικαστήριο δεν το είχε υποβάλει παρά επικουρικώς.

Παρ' όλ' αυτά, θα ήθελα να υπενθυμίσω, όπως είχα πει και εγώ επίσης επικουρικώς στις προτάσεις μου στην υπόθεση εκείνη, ότι, κατά πάγια νομολογία, τα δικαιώματα που έχει αποκτήσει ο εργαζόμενος στο κράτος της απασχόλησης δεν χάνονται ολοσχερώς μόλις αναγνωριστούν στο κράτος μέλος της κατοικίας ομοειδή δικαιώματα.

Πράγματι το Δικαστήριο έκρινε ότι:

« οι αρχές από τις οποίες διαπνέεται ο κανονισμός αυτός (ο κανονισμός 1408/71) επιβάλλουν όπως, όταν το ποσό των παροχών που χορηγούνται από το κράτος κατοικίας είναι κατώτερο από το ποσό των παροχών που χορηγούνται από το άλλο κράτος μέλος-οφειλέτη, ο εργαζόμενος ή ο έλκων από αυτόν δικαιώματα διατηρεί το ευεργέτημα του υψηλότερου ποσού και λαμβάνει, εις βάρος του αρμόδιου φορέα του τελευταίου κράτους μέλους, συμπλήρωμα παροχής ίσο προς τη διαφορά μεταξύ των δύο ποσών » (320/82, D'Amario, Συλλογή 1983, σ. 3821, 7η σκέψη).

Με το ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο έκρινε αναγκαίο να τονίσει, στην απόφαση Patteri, ότι η ερμηνεία της προαναφερθείσας ρύθμισης διέπεται από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, θεμελιώδη στόχο του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ (απόφαση της 12ης Ιουλίου 1984, υπόθεση 242/83, 8η και 9η σκέψη).

5. Έτσι, αν δοθεί αυτή η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το Bundessozialgericht, καθίσταται περιττή η εξέταση του τελευταίου ερωτήματός του. Πράγματι, το ερώτημα αυτό στηρίζεται, όπως προκύπτει σαφώς από το σκεπτικό της Διάταξης παραπομπής, στο ενδεχόμενο που μόλις προ ολίγου απέρριψα, ότι δηλαδή επέρχεται πλήρης αναστολή των οικογενειακών επιδομάτων που καταβάλλονται στο κράτος μέλος της απασχόλησης.

6. Έχοντας υπόψη τις προηγούμενες σκέψεις, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundessozialgericht ως εξής:

α) Το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του προαναφερθέντος κανονισμού στη χώρα της απασχόλησης του ενός γονέα δεν αναστέλλεται, όταν ο έτερος γονέας κατοικεί μαζί με τα τέκνα σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί στη χώρα αυτή επαγγελματική δραστηριότητα χωρίς εντούτοις να λαμβάνει οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα, λόγω του ότι δεν συντρέχουν όλες οι απαιτούμενες από τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους προϋποθέσεις για την πραγματική λήψη των εν λόγω επιδομάτων.

β) Το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων τα οποία οφείλονται, δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, από το κράτος μέλος της απασχόλησης δεν αναστέλλεται — σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 76 του κανονισμού αυτού — παρά μόνο για ποσό ίσο προς το ύψος των ομοειδών επιδομάτων που πράγματι καταβάλλονται στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας.